

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РОЗРАХУНКІВ ЕЛЕКТРОННИМИ ГРОШИМА

Однією з форм безготівкових розрахунків на території України є розрахунки електронними грошима. У статті досліджено переваги та недоліки розрахунків електронними грошима.

Одной из форм безналичных расчетов на территории Украины есть расчеты электронными деньгами. В статье исследовано преимущества и недостатки расчетов электронными деньгами.

One of forms of non-cash settlements on territory of Ukraine there are calculations by ecashes. Advantages and lacks of by ecashes are investigated in the article.

Ключові слова: безготівкові розрахунки, електронні гроші, цифрові гроші, електронні платежі, банки.

Майже щодня суб'єкти підприємницької діяльності здійснюють безліч різноманітних платежів, пов'язаних з оплатою товарів (робіт, послуг), перерахуванням до бюджету податків, зборів, інших обов'язкових платежів тощо. Тому буде доречно розглянути методику організації та перспективи розвитку безготівкових розрахунків. Слід зазначити, що безготівкові розрахунки є головною формою розрахунків між юридичними особами, а також розрахунки з участю фізичних осіб, пов'язані із здійснюванням ними підприємницької діяльності.

В Україні дослідженням методики організації та перспектив розвитку безготівкових розрахунків підприємств присвячені праці Г.Горбунової, С.Коробкіної, В.Кравець, Л.Жук, І.Лапезко, С.Замазій, О.Дмитренко, тощо. Вагомий науковий внесок у висвітлення питань методики організації та перспектив розвитку внесли такі фахівці, як В.Ковалев, С.Кирилов, О.Корніюк, О.Мяков, Л.Омельчук, О.Шевчук, В.Івасів, В.Лагутін, А.Щетинін.

Своєчасне й повне погашення боргових зобов'язань є однією з головних ознак ефективного функціонування економіки в цілому і кожного її суб'єкта зокрема. Тому кожна держава багато уваги приділяє організації грошового обігу, створює різні платіжні системи, нормальне функціонування яких забезпечать банки.

Сукупність усіх грошових платежів, незалежно від їхньої форми, складає грошовий або платіжний оборот. Основну їх частку становить безготівковий оборот. Сфери застосування готівкових та безготівкових платежів чітко визначені в законодавчому порядку. Розрахунки між суб'єктами господарської діяльності здійснюються безготівковим переказуванням коштів. Безготівкові розрахунки обслуговують господарські взаємовідносини суб'єктів господарювання між собою та з фінансово-кредитними установами.

Однією з форм безготівкових розрахунків є розрахунки електронними грошима. В нашій державі формується законодавча база, що регулює діяльність електронними грошима. Електронні гроші - це одиниці вартості,

які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами і є грошовим зобов'язанням емітента; емітент - особа, яка здійснює випуск електронних грошей. Випуск електронних грошей в Україні мають право здійснювати лише банки. Банки мають право здійснювати випуск електронних грошей, виражених лише в гривнях, за винятком випуску наперед оплачених платіжних карток [1].

Електронні гроші мають такий ступінь захисту, що їх неможливо підроблювати навіть теоретично. Якщо ви поклали їх у свій гаманець, можете бути 100% упевнені, що їх звідти ніхто не стягне.

Більше того, цифрові гроші дозволяють уникнути елементарного обдурювання з боку продавця: поки покупець товар не отримає, переведеними грошима продавець скористатися не зможе. Зручності, які отримує власник електронного гаманця, мабуть, можна уявити собі самостійно. Кількість товарів і послуг, які можна придбати за електронні гроші, стрімко росте, тому економиться час при розрахунках електронними коштами. Наступна перевага – це те, що вже існує низка товарів і послуг, які можна придбати тільки за електронні гроші. Власники електронних грошей можуть давати або отримувати кредити. Звичайно, цифрові гроші, існуючи цілком самостійно, тісно прив'язані до звичного паперового еквівалента. У будь-який час ви їх можете перевести в гривневу чи валютну готівку або виконати зворотну процедуру. Електронні гроші є зручним розрахунковим засобом, за допомогою якого можна купляти товари, сплачувати послуги, отримувати оплату за виконану роботу, не відходячи від комп'ютера. Такі операції стали реальними завдяки появі електронних платіжних систем. Електронні платіжні системи в Україні проходять бурхливий процес зростання. Їх нині налічується близько десятка, але найактивніші — «Web-Money Transfer» та «Інтернет.Гроші» (на технології PayCash). Електронні гроші системи «Web-Money Transfer» приймають 300 інтернет-магазинів, а розрахунки у системі «Інтернет.Гроші» виконують понад 90 інтернет-магазинів.

Просувається на цьому ринку також Національна система масових електронних платежів (НСМЕП). НСМЕП - внутрішньодержавна, загальнонаціональна платіжна система, в якій розрахунки за товари і послуги, одержання готівки та інші послуги здійснюються за допомогою платіжних карток НСМЕП на всій території України. Створення Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП) в Україні за своєю масштабністю, складністю та витратах значно перевищує існуючу систему електронних платежів (СЕП) міжбанківського рівня. Тому ВНБУ розроблена нова політика для створення цієї системи. Основні положення цієї політики полягають в тому, що:

1. Створення і функціонування НСМЕП засноване на залученні як державних, так і недержавних джерел фінансування;

2. НБУ координує виконання всіх робіт по створенню НСМЕП, а фінансує виконання тільки найважливіших їх частин;

3. В створенні НСМЕП бере участь багато фірм на конкурентній основі;

4. Власниками елементів НСМЕП можуть бути різні суб'єкти господарської діяльності [2].

Реалізація цих положень полягає в тому, що НБУ розробляє загальну концепцію НСМЕП, силами своїх фахівців розробляє програмно-технічні рішення для верхнього рівня системи (розрахункового банку, процесингових центрів, системи безпеки), нормативну базу, фінансує роботи по створенню програмного забезпечення смарт-карток, розробляє вимоги для інших елементів системи. Реалізацію програмно-технічних комплексів банківського рівня, програмного забезпечення терміналів, банкоматів, взаємодії торгових терміналів з торговими системами виконується іншими фірмами. При цьому за ними залишається право власності, НБУ тільки контролює виконання вимог специфікацій і дає право на використання цих рішень у НСМЕП.

НСМЕП використовує інформаційні технології, що забезпечують:

✓ високу надійність, безпечність, швидкість та економічну ефективність при проведенні операцій за платіжними картками;

✓ проведення платіжних операцій (платежів у торгівлі та сфері послуг, адресні платежі, видача готівки тощо) у режимі відсутності оперативного телекомунікаційного зв'язку з банком-емітентом платіжних карток (використання off-line технологій). Нині серед членів НСМЕП — 42 банки України і небанківські установи, такі як Укрпошта, Центр обслуговування мобільних платежів.

Усі учасники платіжної системи повинні укласти між собою угоду, в якій і визначається суть електронних грошей. Так, наприклад, відповідно до договору між компанією «Українське гарантійне агентство» (представник системи Web-Money Transfer в Україні) й українськими користувачами системи Web-Money Transfer операція оплати електронними грошима — це продаж користувачем прав вимоги. Цей момент дуже важливий для юридичних осіб, тому що дозволяє їм використовувати електронні розрахунки, не виходячи за рамки законодавчого поля. Учасниками електронної платіжної системи можуть бути як юридичні, так і фізичні особи. Необхідна умова використання інтернет-грошей на програмній основі — наявність на комп'ютері клієнтської програми — інтернет-гаманця — і реєстрація у системі. Ця система розроблена і впроваджена за участю більш ніж двадцяти п'яти вітчизняних підприємств та за безпосередньою участю Національного банку України, у першу чергу як розробника інформаційних технологій системи. На жаль, якщо електронний шопінг для фізичних осіб стає звичним, то для юридичних осіб у сфері операцій електронної купівлі-продажу залишаються проблеми насамперед законодавчого порядку. У податковому та бухгалтерському обліку розрахунки за допомогою

електронних грошей відображаються так само, як розрахунки з борговими вимогами. Оподатковуються операції оплати товару, послуг борговими вимогами відповідно до законодавства України. Але найголовніше, що можуть виникнути проблеми у податковому обліку. Насамперед це може бути пов'язано з визначенням першої події. Усе до банальності просто. Варто запізнитися з отриманням паперових документів, що підтверджують факт купівлі-продажу (реалізацію враховано за фактом надіслання електронних документів), до моменту перевірки податковим інспектором — і санкції забезпечені. З великою вірогідністю інспектор розцінить як необґрунтований облік валових витрат, що зменшили базу оподаткування з податку на прибуток, і як неправомірне — відшкодування податку на додану вартість.

Наступна проблема розрахунків електронними грошима – Інтернет-шахраї. За оцінками експертів, частка шахрайства у сфері електронних розрахунків становить 1-2% від обсягу всіх операцій.

З огляду на ймовірність появи нових систем розрахунків електронними грошима та для запобігання неконтрольованому розвитку ринку, Європейська Комісія в липні 1998 року представила проект Директиви про започаткування та здійснення діяльності установами емітентами електронних грошей та нагляд за ними, які після дворічного консультаційного процесу прийняли у вересні 2000 року. Загалом ринок електронних грошей у Європейському Союзі розвивається повільніше, ніж очікувалося, і сьогодні ще не використав свого повного потенціалу. Серед головних причин такого стану можна назвати недостатню чіткість бізнес-правил та відсутність привабливих пропозицій, які б переконали більшість користувачів у перевагах електронних грошей. Вважаємо, що для розвитку розрахунків електронними грошима на території України необхідно усунути наведені проблеми та удосконалити законодавчу базу, а також покращити систему їх захисту.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затв. Міністерством фінансів України від. 08.10.99 р. № 237.
2. Постанова Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні. Національний банк України від 25.06.2008 р. N 178.
3. Фінанси підприємства: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2001. — 460 с.
4. Маглаперідзе А.С., Коровіна З.П., Храпкіна В.В. Удосконалення методів прискорення розрахунків з покупцями продукції підприємства // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ, №8. - Кривий Ріг: КНЕУ, 2006. – С.47-50.
5. Канцедал Н.А. Облік розрахунків з підприємницької діяльності сільськогосподарських формувань: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – К.,2006.